

การเตรียม “นักแสดง” ของชุมชน

ร.ท.พัชโรดม อุนสุวรรณ

“นักแสดงเรื่อง” เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างความตระหนักให้ชุมชนเห็นคุณค่าของตนเอง นักเล่าเรื่องที่มีเสน่ห์จึง **“เล่าจากใจ”** ไม่ใช่ท่องจำจากตำรา การจะทำได้ ก็หมายความว่านักเล่าเรื่องเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน เป็นผู้ที่ได้ประโยชน์จากการเล่าเรื่อง แม้จะไม่ใช่ประโยชน์โดยตรงในรูปของค่าจ้าง แต่ก็ได้ประโยชน์ทางอ้อมเช่นเดียวกับคนในชุมชนอีกมากมาย

ธุรกิจการท่องเที่ยวทะเลสาบ มีคำว่า “มัคคุเทศก์” หรือ ไกด์ แต่สำหรับ
ชุมชนท่องเที่ยว สิ่งที่เราต้องการก็เพียงแค่ “**นักเล่าเรื่อง**” หรือ **Story Teller**

นักเล่าเรื่อง เป็นผู้ถ่ายทอดคุณค่าของชุมชน ด้วยการบอกเล่า พูดยุข
แบบมีชีวิตชีวา และไม่จำเป็นต้องมีรายได้โดยตรงจากการนำเที่ยว ในทางตรงข้าม
นักเล่าเรื่องที่เก่ง จะช่วยทั้งชุมชน (รวมทั้งตัวนักเล่าเรื่องเอง) มีรายได้ทางอ้อมจาก
คุณค่าที่สื่อสารออกไป

กระบวนการเตรียมนักเล่าเรื่องในแต่ละชุมชน ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน
แต่มีแนวทางเป็นหลักช่วยคิดเบื้องต้น ตัวอย่างเช่น

“นักเล่าเรื่อง” เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างความตระหนักให้ชุมชน
เห็นคุณค่าของตนเอง นักเล่าเรื่องที่มีเสน่ห์จึง **“เล่าจากใจ”** ไม่ใช่ท่องจำจากตำรา
การจะทำเช่นนี้ได้ ก็หมายความว่านักเล่าเรื่องเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน เป็น
ผู้หนึ่งที่ได้ประโยชน์จากการเล่าเรื่อง แม้จะไม่ใช่ประโยชน์โดยตรงในรูปของ
ค่าจ้าง แต่ก็ได้ประโยชน์ทางอ้อมเช่นเดียวกับคนในชุมชนอีกมากมาย

“นักเล่าเรื่อง” ไม่จำเป็นต้องเป็นเด็กหรือเยาวชน ที่มักเรียกกันว่า **“มัคคุเทศก์น้อย”** เด็กๆ อาจนำเที่ยวในสวนได้ เด็กที่มีไหวพริบปฏิภาณอาจเป็นนักเล่าเรื่องได้ นั่นก็อยู่ที่เราตั้งคำถามกับตัวเองอย่างตรงไปตรงมาว่า เด็กๆ มีประสบการณ์ที่จะเล่าเรื่องได้น่าฟังหรือยัง ส่วนใหญ่มักอาศัยการท่องจำ และการที่นักท่องเที่ยวนำใจให้ **“ทึบ”** ก็กลับทำให้เหล่านักมัคคุเทศก์น้อยทะเลาะกันเอง เพราะได้ทึบไม่เท่ากัน

เราควรกำหนดสถานะของนักเล่าเรื่องไว้ให้เหมาะสมตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน บางชุมชนนักเล่าเรื่องอาจเป็นอดีตผู้นำชุมชน อดีตครูเกษียณราชการ เป็นผู้รู้ในแขนงภูมิปัญญาต่างๆ เป็นพ่อครูแม่ครู คนเหล่านี้ไม่ได้ต้องการ “ทิป” จากนักท่องเที่ยว แต่ต้องการถ่ายทอดคุณค่าด้วยความภาคภูมิใจ

ในกรณีที่เป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ นักเล่าเรื่องจำเป็นต้องมีความรู้
ในข้อมูลจริง (fact) หรือมีความรู้ลึกซึ้งถึงตำนาน ที่ไม่จำเป็นต้องมีบันทึกใน
ประวัติศาสตร์ แต่เป็นเรื่องราวที่ผูกโยงชุมชนกับเรื่องราวเหล่านั้น ตำนานที่ทำให้
เรามองเห็นเสน่ห์ของชุมชน ชุมชนที่ไม่มีตำนานเก่าแก่ ก็ไม่จำเป็นต้องขุดค้นเชิง
ประวัติศาสตร์ ต้นไม้สำคัญสักต้นในชุมชน ก็เป็นเรื่องราวได้แล้ว ถ้ามีมุมมองที่ดี

นักเล่าเรื่องเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนท่องเที่ยว จึงควรตระหนักว่า การท่องเที่ยวคือธุรกิจ และธุรกิจคือการเรียนรู้ เป็นธรรมดาที่ต้องมีการลองผิดลองถูก และนำบทเรียนมาปรับแก้ เพื่อพัฒนาธุรกิจให้เดินหน้าต่อไป

กรณีศึกษา : ตำนานบ้านคุกพัฒนา

บ้านคุกพัฒนา อยู่ในตำบลสารจิต อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย เป็นชุมชนที่มีตำนานผูกพันกับคนสามคนคือ พระร่วง พระลือ (น้องชายพระร่วง) และนางคำ (มเหสีของพระร่วง) แม้พระร่วงจะเป็นที่รู้จักกว้างขวาง แต่ที่ตำบลสารจิต “นางคำ” เป็นตัวละครเอกที่โดดเด่นกว่าพระร่วงและพระลือ ชาวบ้านบอกว่า พระร่วงเป็นตำนานในหลายพื้นที่ ตั้งแต่จังหวัดกำแพงเพชร-สุโขทัย พื้นที่ที่เชื่อมต่อกันด้วย “ถนนพระร่วง” พระร่วงมีพื้นเพจากไหน ไม่ทราบชัด แต่ “นางคำ” เป็นชาวสารจิต หญิงงามที่พระร่วงมีจิตปฏิพัทธ์ ตัวละครทั้งสามนี้มีความผูกพันและก่อเกิดตำนานที่มีชีวิตชีวา โดยเฉพาะที่มาของชื่อ “บ้านคุก” ก็ไม่ได้หมายถึงที่คุมขังนักโทษ แต่หมายถึงการที่พระร่วง “คุกเข่า” ขอนางคำมาร่วมชีวิต (ต่อมาขยายคุ้มบ้านจึงเปลี่ยนชื่อเป็นบ้านคุกพัฒนา)

ที่มา : คู่มือการใช้ตราสัญลักษณ์และการสื่อสารชุมชนบ้านคุกพัฒนา จังหวัดสุโขทัย ภายใต้โครงการเสริมสร้างพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในพื้นที่พิเศษ, องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2559

it's
Q & A
TIME!

